

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 250/2012-8

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 6. júna 2012 predbežne prerokoval sťažnosť M. B., toho času vo výkone väzby, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 5 ods. 1, ods. 3 a ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tost 8/2012 z 13. marca 2012 v spojení s uznesením Špecializovaného trestného súdu v Pezinku sp. zn. PK-1T/26/2011 z 23. februára 2012 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. B. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. apríla 2012 doručená sťažnosť M. B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojich základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 5 ods. 1, ods. 3 a ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Tost 8/2012 z 13. marca 2012 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu“) v spojení s uznesením Špecializovaného trestného súdu v Pezinku (ďalej len „špecializovaný súd“) sp. zn. PK-1T/26/2011 z 23. februára 2012 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie špecializovaného súdu“).

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ počas pojednávania špecializovaného súdu 21. februára 2012 požiadal o prepustenie z väzby. Z dôvodu vyhlásenia konečného rozhodnutia a aj v kontexte žiadostí o prepustenie z väzby podaných okrem sťažovateľa aj ďalšími spoluobžalovanými v ich spoločnej trestnej veci bolo pojednávanie odročené na 23. február 2012. Na tomto pojednávaní špecializovaný súd *inter alia* rozhodol napadnutým rozhodnutím o zamietnutí žiadostí z 20. a 21. februára 2012 podaných sťažovateľom a aj ďalšími spoluobžalovanými. Najvyšší súd o podaných sťažnostiach proti napadnutému rozhodnutiu špecializovaného súdu rozhodol uznesením sp. zn. 5 Tost 8/2012 z 13. marca 2012 tak, že ich zamietol pre ich nedôvodnosť podľa § 193 ods. 1 písm. c) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Proti napadnutému rozhodnutiu najvyššieho súdu sťažovateľ podal sťažnosť na ústavný súd.

3. Argumentácia sťažovateľa v podanej sťažnosti je koncentrovaná do dvoch častí. V prvej napáda spôsob rozhodovania špecializovaného súdu o zamietnutí jeho žiadosti o prepustenie z väzby, o ktorej súd rozhodol síce na verejnom pojednávaní, ale bez jeho prítomnosti, preto sa nemohol účinným spôsobom brániť a predkladať súdu svoje argumenty. Sťažovateľ v sťažnosti uvádza: *„V tejto súvislosti namietam, že Šts rozhodol o ponechaní vo väzbe síce na verejnom pojednávaní, ale bez mojej prítomnosti a bez toho aby som sa mohol pred Šts osobne vyjadriť. Takýto postup súdu je porušením princípu kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní ako súčasť práva na spravodlivý súdny proces. Dôsledku postupu súdu som nemal možnosť uplatniť svoje argumenty. Procesný postup súdu musí zabezpečiť, aby bola obvinenému v týchto smeroch poskytnutá rozumná príležitosť obhajovať svoje záujmy za podmienok, ktoré ho nepostavia do podstatne nevýhodnejšej pozície v porovnaní s druhou stranou... Zabezpečenie kontradiktórnej povahy*

konania a rešpektovanie princípu rovnosti zbraní predstavujú základné procesné garancie uplatniteľné vo veciach týkajúcich sa pozbavenia osobnej slobody väzbou.“ V dôsledku zadržania jeho zvoleného obhajcu poukázal na to, že súd „... mal umožniť znova obžalovanému po zaistení jeho zvoleného advokata zvoliť si svojho obhajcu, čo ma prednosť pred ustanoveným nahradným obhajcom čo je závažné procesné pochybenie zo strany súdu a skratené právo na obhajobu.“.

V druhej časti podanej sťažnosti sťažovateľ poukazuje na skutočnosť, že súdy nezdôvodnili potrebu jeho ďalšieho zotrvania vo väzbe poukazom na konkrétne dôvody a skutočnosti týkajúce sa len jeho osoby, ale poukázali na všeobecné a pre viacerých spoluobžalovaných spoločné dôvody väzby – *„... poukazujem na to, že odôvodnenia mojej väzby sú v zásade rovnaké v návrhoch prokuratúry i súdnych rozhodnutiach o mojho vzatia do väzby až po vynesenie nepravoplatného rozsudku. Individualizácia odôvodnenia väzby nie je samoučelnou požiadavkou, lebo osoba nachádzajúca sa vo väzbe môže svoje právo žiadať o prepustenie z väzby a podávať opravné prostriedky proti rozhodnutiam o jej ponechaní vo väzbe efektívne využiť, len ak pozná skutkovú a na ňu nadväzujúcu právnu argumentáciu, na základe ktorej je ona individuálne držaná vo väzbe.“.* Svoju argumentáciu podporil aj poukazom na judikatúru ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“).

4. V nadväznosti na uvedené sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vydal nález a vyslovil, že

„1. bol porušený čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy čl. 5 ods. 4 dohovoru, čl. 5 ods. 3 Dohovoru

2. bolo porušené moje právo na obhajobu.

3. bol porušený čl. 17 ods. 1 Ústavy a čl. 5 ods. 1 dohovoru, čl. 5 ods. 3 Dohovoru

4. aby Ústavný súd nariadil Najvyššiemu súdu, aby zrušil uznesenie zo dňa 13. 3. 2012 a prepustil ma z väzby na slobodu.“.

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

6. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (v tomto prípade sťažnosti) podľa § 49 a nasl. zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

7. Článok 17 ods. 1 ústavy zaručuje osobnú slobodu. Podľa čl. 17 ods. 2 ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok. Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

8. Podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru má každý právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom... zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo ak sú oprávnené dôvody domnievať sa, že je potrebné zabrániť jej v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní [písm. c)]. Podľa čl. 5

ods. 3 dohovoru každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody v súlade s ustanoveniami odseku 1 písm. c) tohto článku, musí byť ihneď predvedený pred sudcu alebo inú úradnú osobu splnomocnenú zákonom na výkon súdnej právomoci a má právo byť súdený v primeranej lehote alebo prepustený počas konania. Prepustenie sa môže podmieniť zárukou, že sa dotknutá osoba ustanoví na pojednávanie. Podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

9. Dohovor v čl. 5 a ústava v čl. 17 sa svojím obsahom týkajú osobnej slobody jednotlivca. Rozdielom v znení týchto článkov je použitá terminológia, keď čl. 5 dohovoru výslovne priznáva právo či nárok súvisiaci s osobnou slobodou, zatiaľ čo čl. 17 ústavy takéto termíny nepoužíva, ale ustanovuje jasné limity pre štát v prípade zásahov do osobnej slobody jednotlivca.

10. Ústavný súd vo svojej judikatúre k čl. 17 ods. 2 ústavy uviedol, že vo vzťahu k väzbe obsahuje také práva, akými sú napríklad právo byť vo väzbe len zo zákonného dôvodu a na základe rozhodnutia sudcu alebo súdu; právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd neodkladne alebo urýchlene rozhodol o zákonnosti väzby a nariadil prepustenie, ak je táto nezákonná; právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú, resp. primeranú dobu alebo byť prepustený počas konania, pričom prepustenie môže byť podmienené zárukou (III. ÚS 7/00, I. ÚS 100/04). Z čl. 17 ods. 2 ústavy vyplýva neodmysliteľná súvislosť medzi väzobným dôvodom uvedeným v zákone a rozhodnutím sudcu alebo súdu, a to nielen pri rozhodnutiach o vzatí do väzby, ale aj počas ďalšieho trvania väzby. Zákonnosť väzby je zároveň determinovaná aj skutkovými okolnosťami, ktoré by svojou podstatou mali dať *ratio decidendi* (nosné dôvody) na uplatnenie vhodného zákonného ustanovenia. S touto konštatáciou úzko súvisí aj obsah základného práva podľa čl. 17 ods. 5 ústavy, z ktorého vyplýva oprávnenie konkrétnej osoby na preskúmanie okolností svedčiacich pre a proti väzbe, ale zároveň aj povinnosť súdu rozhodnúť na základe konkrétnych skutočností, a nie na základe abstraktnej úvahy (obdobne III. ÚS 271/07).

11. Z ustálenej judikatúry ústavného súdu ďalej vyplýva, že právomoc ústavného súdu vo vzťahu k rozhodovaniu všeobecných súdov vo väzobných veciach je daná len na preskúmanie dôvodu a spôsobu obmedzenia osobnej slobody, t. j. či proti osobe, ktorá sa berie do väzby, bolo vznesené obvinenie, rozhodnutie o väzbe sa odôvodnilo aj skutkovými okolnosťami, o väzbe rozhodoval súd, obvinený bol vzatý do väzby pre konkrétne skutočnosti, resp. že osoba bola vzatá a držaná vo väzbe len na čas dovolený zákonom, resp. konkrétnym rozhodnutím väzobného súdu o predĺžení väzby. Do obsahu právomoci ústavného súdu nepatrí preskúmať postup, ako aj správnosť skutkových a právnych záverov všeobecných súdov, ktorý viedol k záveru o existencii zákonného dôvodu na vzatie do väzby. Tento postup skúma opravný súd v riadnom inštančnom postupe, ktorý je funkčne usporiadaný na preskúmanie obsahu trestného spisu, súvisiacich listín, podaní obvineného a prípadne aj ďalších dôkazov osvedčujúcich použitie takéhoto zabezpečovacieho prostriedku, akým je väzba v trestnom konaní (II. ÚS 76/02). Skutkové a právne závery všeobecného súdu by mohli byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery všeobecného súdu boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (obdobne napr. I. ÚS 13/00, III. ÚS 151/05).

12. Ústavný súd pripomína, že jeho úlohou ako nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nie je konať ako súd tretej alebo štvrtej inštancie, ale jeho úlohou je preskúmať zlučiteľnosť opatrenia, ktorým je jednotlivec pozbavený slobody, s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 165/02).

13. Základné právo podľa čl. 17 ods. 2 ústavy vo svojom znení odkazuje na zákon, a preto pri posudzovaní otázky jeho rešpektovania alebo porušenia musí brať ústavný súd do úvahy zákonnú úpravu a jej aplikáciu príslušným orgánom, pričom v prípade zistenia závažného porušenia zákonnosti ide aj o porušenie ústavnosti (III. ÚS 48/00). Rovnako aj z čl. 17 ods. 5 ústavy vyplýva, že do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom. Príslušná zákonná úprava obsiahnutá predovšetkým v Trestnom poriadku je tak

integrálnou súčasťou ústavného rámca zaručenej osobnej slobody (II. ÚS 55/98). Aj čl. 5 ods. 1 dohovoru vyžaduje, aby k pozbaveniu osobnej slobody došlo „v súlade s konaním ustanoveným zákonom“ a každé dohovorom prípustné pozbavenie osobnej slobody [čl. 5 ods. 1 písm. a) až f)] musí byť „zákonné“. Dohovor tu teda priamo odkazuje na vnútroštátne právo, a preto rešpektovanie tohto práva je integrálnou súčasťou záväzkov zmluvných štátov (Lukanov v. Bulharsko z 20. marca 1997, § 43). Každé pozbavenie osobnej slobody zároveň musí byť v súlade s účelom čl. 5 dohovoru, ktorým je ochrana jednotlivca pred svojvôľou (Morsink v. Holandsko z 11. mája 2004).

14. Podľa § 71 ods. 1 Trestného poriadku obvinený môže byť vzatý do väzby len vtedy, ako doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu, sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a z jeho konania alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná obava, že

- a) ujde alebo sa bude skrývať, aby sa tak vyhol trestnému stíhaniu alebo trestu, najmä ak nemožno jeho totožnosť ihneď zistiť, ak nemá stále bydlisko alebo ak mu hrozí vysoký trest,
- b) bude pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie, alebo
- c) bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval alebo ktorým hrozil.

Podľa § 72 ods. 2 Trestného poriadku konať a rozhodovať možno len o väzbe osoby, proti ktorej bolo vznesené obvinenie. Odôvodnenie rozhodnutia o väzbe obsahuje aj uvedenie skutkových okolností, o ktoré sa výrok rozhodnutia o väzbe opiera. O väzbe koná a rozhoduje súd a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie, ktorý nie je pri vymedzení dôvodov väzby návrhom prokurátora viazaný. O sťažnosti proti rozhodnutiu súdu alebo sudcu pre prípravné konanie o väzbe koná a rozhoduje nadriadený súd. Pred rozhodnutím o väzbe musí byť obvinený vypočutý; o čase a mieste výsluchu sa vhodným spôsobom upovedomí prokurátor, obvinený a jeho obhajca, ak je dosiahnuteľný. Predseda senátu alebo sudca pre prípravné konanie vypočuje obvineného a potom umožní prítomným alebo sudcom, prokurátorovi a obhajcovi položiť obvinenému otázky týkajúce

sa rozhodnutia o väzbe; bez výsluchu obvineného možno rozhodnúť o väzbe len vtedy, ak obvinený výslovne požiadal, aby sa konalo v jeho neprítomnosti alebo ak zdravotný stav obvineného neumožňuje jeho výsluch. ... Podľa § 192 ods. 1 Trestného poriadku pri rozhodovaní o sťažnosti preskúma nadriadený orgán správnosť výrokov napadnutého uznesenia, proti ktorým sťažovateľ podal sťažnosť, a konanie predchádzajúce týmto výrokom napadnutého uznesenia...

15. Sťažovateľ tvrdí, že k porušeniu jeho základných práv a slobôd zaručených v čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a práv zaručených v čl. 5 ods. 1, 3 a 4 dohovoru malo dôjsť uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 5 Tost 8/2012 z 13. marca 2012 v spojení s uznesením špecializovaného súdu sp. zn. PK-1T/26/2011 z 23. februára 2012 a jeho postupom, ktorý mu predchádzal, v konaní o jeho žiadosti z 21. februára 2012, ktorou sa domáhal prepustenia z väzby na slobodu.

II.A

K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozhodnutím špecializovaného súdu

16. V čl. 127 ods. 1 ústavy zakotvený princíp subsidiarity znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení práv sťažovateľa a vecne sa zaoberať sťažnosťami iba vtedy, ak sa sťažovateľ nemôže domáhať ochrany svojich práv pred všeobecným súdom. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany tohto základného práva alebo slobody, porušenie ktorých namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonne upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (napr. m. m. I. ÚS 103/02, I. ÚS 6/04, II. ÚS 122/05, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06). Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

17. Pokiaľ ide o napadnuté rozhodnutie špecializovaného súdu v trestnej veci sťažovateľa, ústavný súd vzhľadom na už uvedené poukazuje na skutočnosť, že proti tomuto rozhodnutiu bolo možné podať sťažnosť podľa § 185 a nasl. Trestného poriadku ako riadny opravný prostriedok (čo sťažovateľ aj využil), a preto sťažnosť v tejto časti bolo potrebné odmietnuť pre nedostatok právomoci ústavného súdu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

II.B

K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu spočívajúcich v nedostatočnom odôvodnení ďalšieho trvania väzby

18. *O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu verejnej moci (súdu) nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú možno preto považovať sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie (napr. rozhodnutia I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 140/03, IV. ÚS 166/04, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 168/05).*

19. Najvyšší súd v uznesení sp. zn. 5 Tost 8/2012 z 13. marca 2012 v podstatnom uviedol:

„Trestné stíhanie proti obžalovaným sa vedie väzobne, pričom všetci traja obžalovaní boli vzatí do väzby na základe návrhu prokurátora uznesením sudcu pre prípravné konanie Špecializovaného trestného súdu v Pezinku, pracovisko Banská Bystrica z 20. februára 2010, sp. zn. Tp 17/2010, v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 8. marca 2010, sp. zn. 6 Tost 7/2010, podľa § 72 ods. 1 Tr. por. z dôvodov § 71 ods. 1 písm. a/, písm. b/, písm. c/ Tr. por. a väzba začala plynúť 16. februára 2010. V priebehu prípravného konania ako aj v priebehu hlavných pojednávaní na súde prvého

stupňa o väzbe obžalovaných opakovane rozhodoval nielen sudca pre prípravné konanie, resp. senát súdu prvého stupňa, ale dôvodmi väzby sa opakovane zaoberali aj viaceré senáty Najvyššieho súdu, pričom konštatovali, že na dôvodoch väzby sa u obžalovaných od pôvodného rozhodovania nič nezmenilo.

Na ostatnom hlavnom pojednávaní obžalovaný A. B. (na č. l. 8989), obžalovaný M. B. (na č. l. 9057) a F. K. (na č. l. 9051) požiadali o prepustenie z väzby na slobodu. Vo svojej žiadosti v podstate všetci traja uvádzali, že žiadnej trestnej činnosti sa nedopustili a podľa nich dôvody väzby pominuli. O týchto žiadostiach bolo rozhodnuté napadnutým uznesením.

V prerokúvanej veci podľa zistenia Najvyššieho súdu sa súd prvého stupňa starostlivo zaoberal podstatnými okolnosťami dôležitými pre rozhodnutie o väzbe obžalovaných. So závermi súdu prvého stupňa sa plne stotožňuje, a preto na jeho argumentáciu uvedenú v odôvodnení rozhodnutia stručne odkazuje. Námietky uvedené v sťažnosti obžalovaného M. B. nepovažuje za dôvodné. Väzobný dôvod podľa § 71 ods. 1 písm. a/ Tr. por. je v prípade všetkých troch obžalovaných opodstatnený vzhľadom k tomu, že obžalovaní boli vyššie citovaným rozsudkom, hoci zatiaľ nie právoplatne, uznaní za vinných z obzvlášť závažnej úmyselnej trestnej činnosti, za ktorú im boli uložené veľmi citelné nepodmienečné tresty odňatia slobody. Už samotná táto skutočnosť podľa ustálenej súdnej praxe zakladá dôvodnú obavu z možného úteku obžalovaných, z ich vyhýbania sa trestnému stíhaniu, či uloženému trestu odňatia slobody. Túto obavu posilňujú aj zistené skutočnosti, na ktoré bolo poukazované už v predchádzajúcich rozhodnutiach o väzbe obžalovaných.

Pokiaľ ide o druhý z väzobných dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. b/ Tr. por., tzv. kolúznej väzby, sťažnostný súd sa plne stotožnil so záverom súdu prvého stupňa. Trestné stíhanie ešte nie je právoplatne ukončené, nie je vylúčené, že vo veci bude potrebné doplniť dokazovanie výsluchmi ďalších svedkov a vzhľadom na zistené aktivity bývalého obhajcu obžalovaných sú obavy z marenia objasňovania skutočností dôležitých pre trestné konanie plne opodstatnené.

Čo sa týka väzobného dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c/ Tr. por., ten je daný u všetkých troch obvinených už samotnou povahou trestnej činnosti. Realnosť tejto obavy vyplýva z toho, že trestná činnosť obžalovaných nespočívala len v nejakom náhodnom či

ojedinelom konaní. Trestná vec obžalovaných je súčasťou trestnej činnosti zločineckej skupiny, v ktorej sú trestné stíhané aj ďalšie osoby.

Zároveň je potrebné konštatovať, že súd prvého stupňa koná v posudzovanej veci plynulo a sťažnostný súd v tejto súvislosti nezistil na strane súdu prvého stupňa žiadne neodôvodnené prietahy. Obžaloba bola podaná na súde prvého stupňa 30. júna 2011, hlavné pojednávanie prebiehalo od 12. septembra 2011 do 23. februára 2012, kedy bol vyhlásený rozsudok, ktorým boli obžalovaní uznaní za vinných a boli im uložené vyššie uvedené tresty odňatia slobody. Vzhľadom na počet obžalovaných a rozsah ich trestnej činnosti možno konštatovať, že súd prvého stupňa pri dodržaní základných zásad trestného konania rozhodol vo veci v primeranej lehote.“

20. Vzhľadom na obsahovú spojitosť uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 5 Tost 8/2012 z 13. marca 2012 s uznesením špecializovaného súdu sp. zn. PK-1T/26/2011 z 23. februára 2012 považoval ústavný súd za potrebné uviesť aj podstatnú časť z napadnutého rozhodnutia špecializovaného súdu:

«S poukazom na... skutočnosti, že žiadosti o prepustenie z väzby na slobodu u všetkých troch obžalovaných boli podané po uplynutí 30-tich dní odo dňa, keď rozhodnutie o ich predchádzajúcich žiadostiach nadobudlo právoplatnosť, súd rozhodoval o všetkých troch žiadostiach a skúmal u nich dôvody väzby. U obžalovaného A. B. bral do úvahy jeho argumentáciu z písomnej žiadosti, u obžalovaného F. K. vychádzal zo záverečnej reči JUDr. J. a u obžalovaného M. B. z jeho záverečnej reči.

Skôr, než súd odôvodní jednotlivé väzobné dôvody, poukazuje na špecifický charakter trestnej činnosti v danej veci, kedy je všetkým trom obžalovaným kladené za vinu členstvo v zločineckej skupine. Podľa názoru súdu vykonaným dokazovaním bolo preukázané, že v zločineckej skupine sa praktizovali spôsoby, kedy jej členovia svoj úmysel často krát realizovali prostredníctvom ďalších členov zločineckej skupiny. Vzhľadom na to, že dokazovanie bolo ukončené, vo veci samej bol vyhlásený rozsudok, súd poukazuje na konkrétne situácie, ktoré vzal za preukázané. Obžalovaný A. B. pri udelení súhlasu ku konkrétnym skutkom tento podmienil tým, aby napríklad na podpálenie bol niekto najatý. Keď došlo k útoku na podnik v H., nemali to urobiť domáci, dokonca ani nie S., ktorých mohli poznať, ale urobila to časť skupiny z B. Súd z týchto dôvodov posudzoval dôvody

väzby nielen individuálne, podľa konkrétnych aktivít jednotlivca, ale aj podľa spôsobov činnosti celej zločineckej skupiny, ktorej boli členmi. Spravujúc sa takýmto právnym hodnotením posudzoval dôvody väzby u všetkých troch obžalovaných v týchto súvislostiach.

K dôvodom väzby podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku, t. j. ku tzv. „útekovej väzbe“ súd poukazuje na dôvody konštatované pri vzatí, v tom čase obvinených do väzby, kedy sa ukrývali v súvislosti s inou vecou, ktoré sú naďalej aktuálne aj s poukazom na výpoveď svedka P. B., ktorý tiež potvrdil, ako dostal pokyn opustiť Slovensko a najmä s poukazom na fakt, že najvyššie postavený člen S. časti skupiny – M. B. je stále na úteku a súd proti nemu konal ako proti ušlému. K tomuto súd poukazuje na výpoveď svedka K., ktorý popisoval ako obžalovaný A. B. vyčítavým a zlostným spôsobom reagoval, že nebol rovnako ako M. B. informovaný o policajnej akcii, v rámci ktorej došlo k jeho zadržaniu. Z vyššie uvádzaných trestov, ktoré boli obžalovaným uložené je zrejmá aj ďalšia náležitosť takéhoto dôvodu väzby v zmysle hrozby vysokých trestov.

Čo sa týka dôvodov väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, t. j. tzv. „kolúzne väzby“ súd poukazuje najmä na aktivity JUDr. K., obhajcu obžalovaných A. B. a M. B. V tejto súvislosti nemožno nepoukázať opätovne na výpoveď svedka B., ktorý uviedol, ako po zadržaní bez jeho iniciatívy prišiel za ním obhajca, ktorý ho usmerňoval ako sa má správať. Tieto praktiky potvrdzuje aj obžalovaný P. vo svojej výpovedi. Z výsledkov dokazovania vyplýva, že je vedené trestné stíhanie aj voči ďalším členom zločineckej skupiny, avšak určite nie všetkým, čo odôvodňuje obavu z marenia objasňovania skutočností závažných pre trestné konanie v ktoromkoľvek štádiu.

V súvislosti s dôvodmi väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, t. j. tzv. „útekovou väzbou“ súd u obžalovaného A. B. poukazuje na množstvo skutkov, pre ktoré ho súd uznal vinným, pričom bol v rámci štruktúry zločineckej skupiny na vyššom stupni, s tak povediac rozhodovacou právomocou. Obžalovaný B. sa dopustil rovnako väčšieho počtu skutkov, vo vzťahu k predchádzajúcemu odsúdeniu, niektorých aj počas skúšobnej doby. U obžalovaného K. napriek fikcii neodsúdenia, súd poukazuje na tri záznamy v registri trestov. Záver k obave z pokračovania v trestnej činnosti súd nemôže posudzovať od rozhodnutia o ich vzatí do väzby, ale z predchádzajúceho spôsobu ich života a z charakteru prejednávanej trestnej činnosti.

S poukazom na vyššie uvedené skutočnosti súd mal za preukázanú formálnu existenciu dôvodov väzby a pri posudzovaní materiálnych podmienok väzby súd odkazuje na rozsudok vo veci samej.»

21. Z ustanovenia čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ústava rozdeľuje ústavnú ochranu základných práv a slobôd, ako aj ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z príslušnej medzinárodnej zmluvy medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany týmto právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ako aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti, ktorý rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Cieľom uplatňovania tejto právomoci ústavného súdu nie je primárne preskúmavanie a posudzovanie právnych názorov všeobecných súdov pri výklade a uplatňovaní zákonov v súvislosti s rozhodovaním vo veci samej ani preskúmavanie, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa sústreďuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 225/03, III. ÚS 181/04, III. ÚS 345/04).

22. Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu konštatuje, že najvyšší súd konal v medziach svojej právomoci, keď príslušné ustanovenia Trestného poriadku podstatné pre posúdenie veci interpretoval a aplikoval, a jeho úvahy vychádzajú z konkrétnych faktov, sú logické, a preto aj celkom legitímne

a právne akceptovateľné. Zo záverov, ku ktorým dospel najvyšší súd pri posudzovaní podmienok ďalšieho zotrvania sťažovateľa vo väzbe v jeho trestnej veci, pritom nevyplýva jednostrannosť alebo taká aplikácia príslušných ustanovení Trestného poriadku, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu. Najvyšší súd a špecializovaný súd (v príslušnej časti odôvodnenia svojho napadnutého rozhodnutia, na ktoré sa odvoláva aj najvyšší súd, pozn.) skúmali pretrvávajúce okolnosti pozbavenia osobnej slobody sťažovateľa nielen z hľadiska relevantných zákonných ustanovení Trestného poriadku, ale aj z hľadiska rešpektovania základných práv a slobôd sťažovateľa garantovaných ústavou a dohovorom. Ústavne súladným spôsobom už špecializovaný súd zdôvodnil potrebu poukázať na spoločné prvky väzobného stíhania nielen sťažovateľa, ale aj ďalších spoluobvinených determinovaných organizovaným prvkom ich trestnej činnosti a faktickým konaním ako spolupáchateľov a členov zločineckej skupiny: *„Súd... posudzoval dôvody väzby nielen individuálne, podľa konkrétnych aktivít jednotlivca, ale aj podľa spôsobov činnosti celej zločineckej skupiny, ktorej boli členmi.“* Potrebu ďalšieho zotrvania sťažovateľa (a ďalších spoluobžalovaných vo väzbe, pozn.) obidva súdy zdôvodnili poukazom na konkrétne skutočnosti z hľadiska materiálnej interpretácie podmienok útekovej, kolúznej a prevantívnej väzby podporených konkrétnymi zisteniami vyplývajúcimi tak z vykonaného dokazovania, napr. *„... súd poukazuje najmä na aktivity... obhajcu obžalovaných A. B. a M. B.“*, ako aj z písomných podkladov doložených v spisovom materiáli, napr. *„Obžalovaný B. sa dopustil rovnako väčšieho počtu skutkov... niektorých aj počas skúšobnej doby.“*

23. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu je zrejmé, že z práva nebyť vo väzbe z iného ako zo zákonného dôvodu a na základe rozhodnutia sudcu alebo súdu vyplýva priama spojitosť zákonného väzobného dôvodu s rozhodnutím sudcu alebo súdu nielen pri vzatí do väzby, ale aj počas jej trvania. V prípadoch, keď sa ústavný súd zaoberal možným porušením základného práva na osobnú slobodu v zmysle čl. 17 ústavy rozhodnutím súdu konajúceho o zákonnosti väzby, konštatoval, že otázka, či je väzba zákonná, má byť vyriešená nielen s poukazom na vnútroštátny zákon, ale aj na znenie dohovoru (napr. III. ÚS 79/02, III. ÚS 77/05).

24. Ústavný súd teda po ústavnom prieskume napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu (a príslušnej časti odôvodnenia napadnutého rozhodnutia špecializovaného súdu, na ktoré sa odvoláva aj najvyšší súd, pozn.) konštatuje, že z ich odôvodnenia vo vzťahu k zákonom predpokladanému ďalšiemu zotrvaníu sťažovateľa vo výkone väzby nevyplýva nič, čo by signalizovalo arbitrárny alebo zjavne neopodstatnený výklad relevantnej zákonnej úpravy vo veci konajúcimi súdmi vrátane právnej úpravy práva na slobodu a bezpečnosť podľa dohovoru s dôsledkom porušenia sťažovateľom označených práv a jeho ďalším nezákonným zotrvaním vo výkone väzby. Ústavný súd na základe už uvedených dôvodov sťažnosť sťažovateľa v tejto jej časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

II.C

K namietanému porušeniu označených práv postupom špecializovaného súdu v konaní o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby z 21. februára 2012

25. Sťažovateľ v podanej sťažnosti napádal aj postup špecializovaného súdu v konaní o jeho žiadosti o prepustenie z väzby, ktorú podal na hlavnom pojednávaní súdu konanom 21. februára 2012, pričom tento postup odobril aj najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí (bod 3 prvá časť). V tejto súvislosti poukázal na judikatúru ústavného súdu a ESĽP.

26. V ustanoveniach čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy týkajúcich sa práva na osobnú slobodu je obsiahnuté aj právo obvineného podať návrh na konanie, v ktorom by súd neodkladne alebo urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho väzby a nariadil prepustenie obvineného, ak je väzba nezákonná. Zároveň je v nich obsiahnuté právo obvineného nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú (resp. primeranú dobu) alebo byť prepustený počas konania, pokiaľ by mala byť táto doba prekročená. V označených ustanoveniach ústavy sú teda obsiahnuté obdobné práva ako tie, ktoré vyplývajú z čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru (pozri napr. nález III. ÚS 7/00, III. ÚS 255/03, III. ÚS 199/05).

27. Rešpektovanie základných práv podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy u osoby pozbavenej osobnej slobody väzbou preto nevyhnutne zahŕňa zabezpečenie základných

procesných záruk vyžadovaných v zmysle čl. 5 ods. 4 dohovoru v konaní súdu, ktorého predmetom je rozhodovanie o ďalšom trvaní väzby obvineného.

28. Osoba vo väzbe musí mať v každom prípade možnosť predložiť súdu argumenty a dôvody proti svojmu ponechaniu vo väzbe a vyjadriť sa ku všetkým okolnostiam týkajúcim sa jej dôvodnosti a zákonnosti. Musí jej byť daná možnosť vyjadriť sa k tvrdeniam protistrany (prokurátora) o odôvodnenosti trvania väzby a vyvracať ich. Pre tento účel jej nemôže byť odopreté právo oboznámiť sa s dôkazmi a skutočnosťami, o ktoré by sa malo opierať rozhodnutie súdu o väzbe (kontradiktórnosť konania). Procesný postup súdu musí zabezpečiť, aby bola obvinenému/obžalovanému v týchto smeroch poskytnutá rozumná príležitosť obhajovať svoje záujmy za podmienok, ktoré ho nepostavia do podstatne nevýhodnejšej pozície v porovnaní s druhou stranou (princíp „rovnosti zbraní“). Zabezpečenie kontradiktórnej povahy konania a rešpektovanie princípu „rovnosti zbraní“ predstavujú základné procesné garancie uplatniteľné vo veciach týkajúcich sa pozbavenia osobnej slobody väzbou (pozri napr. nález III. ÚS 198/05).

29. Povinnosť súdov vyplývajúca zo základného práva zaručeného v čl. 17 ods. 2 ústavy postupovať v prípade trestného stíhania obvinenej osoby a pozbavenia jej osobnej slobody väzbou „spôsobom, ktorý ustanoví zákon“, vyžaduje, aby procesný postup súdu konajúceho vo veci rešpektoval nielen ustanovenia všeobecne záväzných právnych predpisov s právnou silou zákona (v danom prípade predovšetkým Trestného poriadku), ale taktiež aj ustanovenia príslušných medzinárodných zmlúv, ktoré sú súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky a v zmysle čl. 7 ods. 5 a čl. 154c ods. 1 ústavy majú pred zákonom prednosť, ak poskytujú väčší štandard ochrany základných práv a slobôd.

30. Rozhodnutie súdu bez osobnej účasti obvineného v konaní týkajúcom sa preskúmania zákonnosti jeho väzby však nemusí v každom jednotlivom prípade predstavovať zásah do základných práv a slobôd obvineného. Rešpektovanie práv zaručených v čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a v čl. 5 ods. 4 dohovoru vyžaduje, aby v priebehu väzby obvineného/obžalovaného bola procesná záruka spočívajúca v jeho možnosti byť osobne prítomný v konaní pred súdom a osobne sa k veci vyjadriť rešpektovaná v rámci

periodickej súdnej kontroly väzby (v rámci konaní spadajúcich pod režim čl. 5 ods. 4 dohovoru) v primeraných (t. j. v relatívne krátkych) časových intervaloch. Osobná prítomnosť obvineného/obžalovaného v konaní pred súdom je nevyhnutná vždy, keď to vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu vyžaduje povaha skutočností (tvrdení a skutkových okolností), ktoré majú byť predmetom posúdenia súdom, alebo ak je vzhľadom na procesnú situáciu a povahu prerokúvaných skutočností zabezpečenie osobnej prítomnosti obvineného/obžalovaného nevyhnutným predpokladom rešpektovania kontradiktórnosti konania a princípu „rovnosti zbraní“ (mutatis mutandis III. ÚS 34/07).

31. Najvyšší súd v uznesení sp. zn. 5 Tost 8/2012 z 13. marca 2012 reagujúc na námietky sťažovateľa bližšie uvedené v bode 3 prvej časti tohto rozhodnutia v podstatnom konštatoval:

„.... Námietky obžalovaného M. B., že súd prvého stupňa pri rozhodovaní o väzbe porušil jeho právo na spravodlivý proces, nakoľko nemal možnosť vyjadriť sa k dôvodom väzby, nie sú opodstatnené. Zo zápisnice o hlavnom pojednávaní vyplýva, že obžalovaný vo svojej záverečnej reči (č. l. 9057) požiadal o prepustenie na slobodu, nakoľko dôvody väzby pominuli, teda mal možnosť súdu prvého stupňa pred jeho rozhodnutím uviesť argumenty, ktoré by vylučovali jeho ďalšie zotrvanie vo väzbe. Okrem toho obžalovaný využil právo posledného slova (č. l. 9059), kde sa mohol znovu vyjadriť k dôvodom väzby. Kontradiktórnosť konania bola v prípade obžalovaných dodržaná.

Rovnako nie sú dôvodné námietky obžalovaného M. B., že v posudzovanej veci došlo k porušeniu jeho práva na obhajobu, pretože pri vyhlasovaní rozsudku nebol prítomný jeho obhajca, ktorý bol 21. februára 2012 zadržaný policajnými zložkami.

Sťažnostný súd zistil, že na hlavnom pojednávaní dňa 21. februára 2012 (č. l. 9029-9030) boli prednesené záverečné reči, pričom na tomto pojednávaní bol prítomný i zvolený obhajca obžalovaného JUDr. K., ktorý predniesol záverečnú reč. Na záver hlavného pojednávania JUDr. K. požiadal senát, aby ospravedlnil jeho neúčast' na hlavnom pojednávaní dňa 23. februára 2012, kedy bude prítomný náhradný obhajca JUDr. J. Samotný obžalovaný prehlásil, že sa odmieta zúčastniť vyhlásenia rozsudku. Následne predseda senátu hlavné pojednávanie dňa 21. februára 2012 o 17.10 hod. prerušil za účelom porady senátu tým, že sa bude pokračovať 23. februára 2012 o 10.00 hod.

vyhlásením rozhodnutia. Z uvedeného vyplýva, že vo veci už neprichádzalo do úvahy vykonávanie žiadnych dôkazov, teda reálne poskytovanie právnej pomoci zo strany obhajcu. Tu treba vychádzať z ustanovenia § 44 Tr. por., ktoré upravuje práva a povinnosti obhajcu. Pri vyhlasovaní rozsudku obhajca už žiadnu právnu pomoc klientovi neposkytuje. Po jeho vyhlásení môže akurát klientovi poradiť ako reagovať na rozhodnutie súdu. Obžalovaný však odmietol účasť na vyhlasovaní rozhodnutia, preto neprichádzala do úvahy jeho porada s obhajcom. V tejto súvislosti sťažnostný súd obžalovanému pripomína, že pri vyhlasovaní rozhodnutí bol prítomný náhradný obhajca JUDr. J., ktorý po vyhlásení rozhodnutí podal za obžalovaného opravné prostriedky proti všetkým výrokom súdu prvého stupňa. Z uvedeného vyplýva, že k žiadnej ujme na právach obžalovaného nedošlo.“

32. Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu aj v tejto jeho časti odôvodnenia konštatuje, že najvyšší súd primerane reflektoval na sťažovateľom vznesené námietky týkajúce sa postupu špecializovaného súdu v konaní o jeho žiadosti o prepustenie z väzby, pričom ústavný súd sa s touto časťou odôvodnenia v plnej miere stotožňuje. Špecializovaný súd v rozumne dostatočnej miere zabezpečil realizáciu práv sťažovateľa, umožnil mu predniesť jeho námietky a vyjadrenia aj k ďalšiemu trvaniu jeho väzby, a to za prítomnosti jeho zvoleného obhajcu, ktorý bol prítomný na pojednávaní súdu 21. februára 2012, pričom rozhodnutie o žiadosti sťažovateľa vyhradil na samostatné pojednávanie určené na 23. február 2012. Na tomto pojednávaní už dokazovanie vykonávané nebolo. Náhradný obhajca sťažovateľa v dostatočnej miere zabezpečil realizáciu jeho práva na obhajobu, keď podal k jeho prospechu opravné prostriedky, na ktoré mal sťažovateľ v zmysle Trestného poriadku právo. Ústavný súd na základe už uvedených dôvodov sťažnosť sťažovateľa aj v tejto jej časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

33. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku sa ústavný súd nemohol zaoberať opodstatnenosťou námietok v nej uvedených. Zároveň stratilo opodstatnenie zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa na ochranu ústavnosti (zrušenie napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu, prepustenie sťažovateľa z väzby), keďže rozhodovanie o nich je viazané na vyslovenie porušenia práva alebo slobody (čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. júna 2012